

SODANKYLÄN KUNTA

Sodankylän Metsävainion asemakaava-alueen luonto- ja eläinselvitys

Hanna Suominen

26.9.2016

S SITO

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MENETELMÄT.....	5
3	ALUEEN YLEISKUVAUS	6
	3.1 Kallio- ja maaperä	6
	3.2 Kasvillisuuden yleiskuvaus.....	6
4	TULOKSET	6
	4.1 Selvitysalueen kasvillisuus ja lajisto.....	6
5	ELÄIMET	10
	5.1 Liito-orava.....	10
	5.2 Saukko	10
6	ARVOKKAAT LUONTOTYYPIT.....	10
7	YHTEENVETO JA SUOSITUKSET	11
	KIRJALLISUUS.....	12

Pohjakartat ja ilmakuvat: © MML, 2016

1 JOHDANTO

Tämä luontoselvitys on laadittu Metsävainion asemakaavatyötä varten Sodankylän kunnan toimeksiannosta. Selvitysalue sijaitsee Sodankylän kunnassa, Sodankylän kuntakeskuksen läheisyydessä Jeesiöjoen varrella, ja se rajautuu eteläosastaan Rovaniementiehen ja Kittiläntiehen.

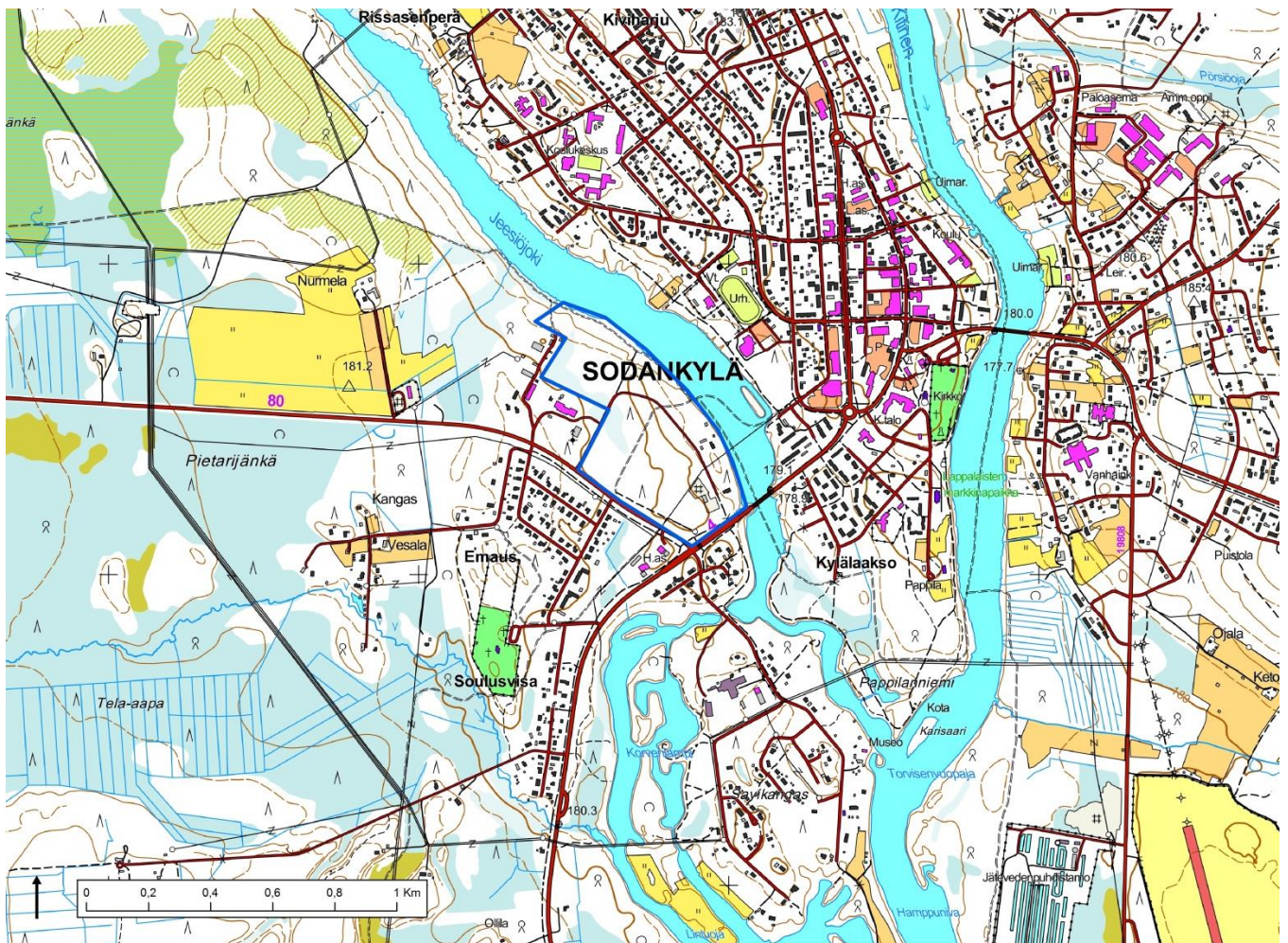
2 MENETELMÄT

Maastokäynti tehtiin 20.6.2016. Selvitysalue on esitetty alla olevassa kuvassa (Kuva 1). Selvityksen on laatinut MMM Hanna Suominen.

Työn lähtökohdiksi pyydettiin Suomen ympäristökeskukselta uhanalaisten lajien rekisterin tieto-

ja uhanalaisten ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymistä selvitysalueelta (tiedot saatu 17.6.2016). Alueen kasvilajistoon ei kuulu uhanalaisia tai rauhoitettuja lajeja eikä maastokäynnin yhteydessä havaittu uhanalaisia tai suojeltuja lajeja.

Työn tarkoituksena oli selvittää asemakaava-alueen kasvillisuuden piirteet sekä erityisiä luontoarvoja omaavien kohteiden esiintyminen alueella. Pääpaino työssä oli selvittää alueella mahdollisesti esiintyvät huomionarvoiset luontotyytit ja lajit (luonnonsuojelulain, vesilain ja metsälain luontotyytit, uhanalaiset luontotyytit, uhanalaiset ja rauhoitettut kasvilajit). Selvityksessä alue kuljettiin kauttaaltaan läpi.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti.

3 ALUEEN YLEISKUVAUS

3.1 Kallio- ja maaperä

Suunnittelualue sijaitsee Keski-Lapin liuskealueella, joka koostuu sedimenttisyntyisistä ja vulkaanisista kivistä. Tulivuoritoiminta on ollut vilkasta ja kallioperä koostuu pääosin tummista ja hienorakeisista vulkaanisista kivistä. Vulkaaniset kivet ovat yleensä emäksisiä tai ultraemäksisiä ja siten ne ovat runsasravinteisia, kuten myös emäksiset liuskekivet. Nämä kivilajit myös rapautuvat herkemmin kuin happamat kivilajit (Mikkola ym. 2001). Kallioperäkartan mukaan suunnittelualueen kallioperä koostuu kiilleliuskeesta sekä gabrosta/diabaasista (Kuva 2).

Lapin yleisin maalaji on moreeni. Alue on viimeisen jäätiköitymisen aikana ollut jäänjakaja-alueetta, jonka takia kumpumoreenit ja harjut ovat alueella harvinaisia. Jokien rannoille on kerrostunut tulvakerrostumia ja jokihiekkoja virtaavan veden vaikutuksesta. Turvemuodostumia on Keski-Lapin tasaisilla alueilla runsaasti.

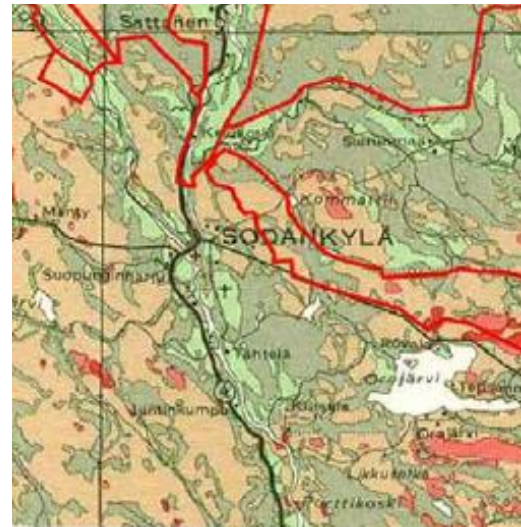

	emäksistä vulkaniittia / vulkaanista breksiaa		serisiittiliusketta
	tuffittia		fylliittiä
	amfiboliittia		kiilleliusketta
	gabroa / diabaasia		kiillegneissia
	graniittia		ultraemäksistä vulkaniittia

Kuva 2. Ote kallioperäkartasta (GTK).

Vaarojen rinteillä maaperä on ohut tai se puuttuu, jonka vuoksi louhikot ovat yleisiä (Manner & Tervo 1988; Viitala & Räinen 1997 Kalpion & Bergmanin 1999 mukaan). Maaperäkartan mu-

kaan selvitysalueen maaperä on pohjamoreenia, joka on koostumukseltaan pääosin hiekkamoreenia. (Kuva 3). Soraa, hiekkaa ja hiettaa esiintyy jokikerrostumina.

Kuva 3. Ote maaperäkartasta (GTK).

3.2 Kasvillisuuden yleiskuvaus

Sodankylän alue kuuluu kasvimaantieteellisessä jaossa Peräpohjolan alueeseen ja kasvillisuus on pohjoisboreaalisen metsän havumetsävaltaista karua aluetta (Kalliola 1973). Mäntyvaltaiset kuivahkot kangasmetsät ovat yleisiä ja kuusi- ja koivuvaltaisia metsiä on alle puolet metsistä (Lappalainen 1998). Alueen tuoreiden kangasmetsien ominainen metsätyyppi on kuusta ja hieskoivua sekapuuna kasvava kerrossammal-mustikkatyyppi (HMT). Lehtomaisia metsiä on alueella hyvin vähän (Kalliola 1973). Kitisen ja Jeesiöjoen jokikäytävissä on runsaasti hienojakoisia sora- ja hiekkaluotoja ja siten rehevämpiä lehtimetsiä ja tulvaniittyjä.

4 TULOKSET

4.1 Selvitysalueen kasvillisuus ja lajisto

Selvitysalue on kauttaaltaan metsäinen muutamia teitä ja muutamaa asuinrakennusta lukuun ottamatta. Selvitysalueen länsipuolella sijaitsee teollisuusalue ja Jeesiöjärven rannalla selvitysalueen itäpuolella sijaitsee muutamia asuinrakennuksia. Selvitysalueen keskiosan poikki kulkee

moottorikelkkareitti. Alueella on lisäksi muutamia polkuja.

Selvitysalueen kasvillisuustyyppit on esitetty alla olevassa kartassa (Kuva 4). Metsät ovat metsätaloudskäytössä olevia mänty- ja mäntysekametsiä. Puuston ikä vaihtelee nuoresta varttuneeseen. Varttunutta puustoa on erityisesti suunnittelualueen keski- ja eteläosassa (harvaa männikköä). Selvitysalue on jokseenkin tyyppillistä kuivahkon kankaan vallitsemaa aluetta.

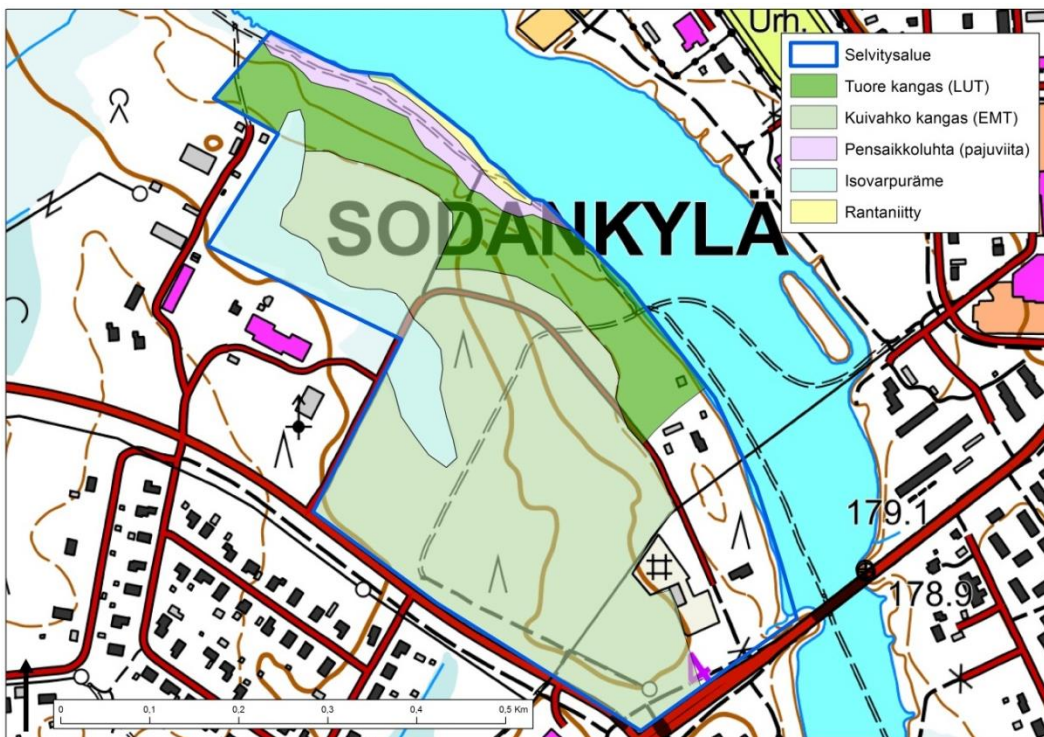
Pääosa alueesta on variksenmarja-mustikkatyyppin (EMT) kuivahkon kankaan männikköä. Puusto on mäntyvaltaista ja sekapuuna esiintyy kuusta ja hieskoivua. Kenttäkerroksen tyyppilajistoa ovat variksenmarja (*Empetrum nigrum*), mustikka (*Vaccinium myrtillus*), puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*) ja juolukka (*Vaccinium uliginosum*).

Selvitysalueen pohjoisosassa on suopursujuolukkatyyppin (LUT) tuoretta kangasta, jossa esiintyy muutamain paikoin myös lehtomaisia laikkuja. Valtapuina kasvaa mäntyä ja kuusta. Koivua esiintyy sekapuuna laikuttaisesti. Mustikka (*Vaccinium myrtillus*), puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*), suopursu (*Ledum palustre*), kangasmaitikka (*Melampyrum pratense*) ja metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*) muodostavat pääosan kenttäkerroslajeista.

Selvitysalueen länsiosassa on myös ohutturpeista isovarpurämettä, jossa puuston kasvu on voimakasta. Isovarpurämeen puuston muodostavat mänty ja muutamat kuuset. Juolukka (*Vaccinium uliginosum*), suopursu (*Ledum palustre*), vaivaiskoivu (*Betula nana*), hilla (*Rubus chamaemorus*) ja suokukka (*Andromeda polifolia*) muodostavat pääosan kenttäkerroslajeista.

Jeesiöjoen rannassa esiintyy kapealti korkeakasvuista rantaniittyä. Rantakasvillisuuden muodostavat mm. rantamatara (*Galium palustre*), mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), rentukka (*Caltha palustris*), järvikorte (*Equisetum fluviatile*), kurjenjalka (*Comarum palustre*) ja suo-orvokki (*Viola palustris*). Lisäksi esiintyy mm. jokapaikansaraa (*Carex nigra*).

Rantaniityn eteläpuolella esiintyy pajukkoista pensaikkoluhtaa (pajuviitaa), jonka kasvillisuus koostuu mm. kiiltopajusta (*Salix phylicifolia*), pohjanpajusta (*Salix lapponum*), hieskoivusta (*Betula pubescens*) ja harmaalepästä (*Alnus incana*). Kenttäkerroksen valtalajeina esiintyy kurjenjalkaa (*Comarum palustre*), luhtasaraa (*Carex vesicaria*), raatetta (*Menyanthes trifoliata*), järvikortetta (*Equisetum fluviatile*) ja ranta-alpia (*Lysimachia vulgaris*).

Kuva 4. Selvitysalueen kasvillisuustyyppit.

Kuva 5. Selvitysalueen variksenmarja-mustikkatyyppin (EMT) harvapuustoista kuivahkoa mäntykangasta.

Kuva 6. Länsiosassa sijaitsevaa isovarpurämettä.

Kuva 7. Pohjoisosan suopursu-juolukkatyyppin (LUT) tuoretta kangasta.

Kuva 8. Jeesiöjoen rantakasvillisuutta.

Kuva 9. Pohjoisosan pensaikkuuhtaa Jeesiöjoen rannalla.

Alue on kasvilajistollisesti tavanomainen ja lajimäärä on suhteellisen pieni johtuen alueen melko karusta kasvillisuudesta. Kasvillisuutta dominoivat varpukasvit (mustikka, puolukka, kanerva, suopursu, variksenmarja). Suopursu on monin paikoin seudulle tyypillisesti dominoiva laji tuoreen kankaan kenttäkerroksessa. Heiniä esiintyy niukasti, lähinnä metsälauhaa. Kenttäkerroksen kosteissa painanteissa lajistoon kuuluu lisäksi esiintyvää hieman vaateliaampaa lajistoa, kuten lillukka, ruohokanukka, metsäkurjenpolvi, metsäimarre ja ahomansikka. Länsiosan soistuneessa ympäristössä esiintyy myös juolukkaa ja vaivaiskoivua suopursun seassa.

Kulttuurikasvillisuutta esiintyy Metsävainiontien varrella kaava-alueen keskiosassa. Alueelle omi-

naisia lajeja ovat mm. maitohorsma ja punaailakki.

Pohjakerros koostuu metsäkerrossammalesta ja seinäsammalesta, kosteissa painanteissa esiintyy myös jokasuonrahkasammalta ja kirjorahkasammalta. Varsinaisia kuivan tai karukkokankaan laajempia jäkälkköjä alueella ei ole, vaan selvitäsalueen eteläosassa on muutamia karumpia kohtia, joissa esiintyy laikuttaisesti kanervaa, variksenmarjaa ja poronjäkäliä. Tuoreella kankaalla kasvaa paikoittain nahkajäkälää.

Puustoltaan koko alue on mäntyvoittoista. Kuusta esiintyy yksittäin tai pieninä ryhminä sekä tuoreen kankaan kasvillisuuskuviolla. Kosteammassa paikoissa esiintyy yleisesti myös koivua ja yksittäin harmaaleppää.

Kuva 10. Isovarpurämeen kasvillisuutta, mm. suopursu, juolukka ja vaivaiskoivu.

Kuva 11. Rehevässä painanteessa kasvaa ruohokanukkaa.

Kuva 12. Kosteassa painanteessa kasvaa mm. kurjenjalkaa.

Pihlajaa esiintyy pensaskerrossa siellä täällä.

Kuva 13. Rehevän laikun kasvillisuutta. Vaateli-aampia lajeja ovat metsäkurjenpolvi ja metsäimare.

5 ELÄIMET

5.1 Liito-orava

Liito-orava (*Pteromys volans*) on uhanalainen (NT) EU:n luontodirektiivin liitteissä II ja IV mainittu tiukasti suojeltu laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 49.1 §:n mukaan kielletty. Liito-oravan levinneisyysalue ulottuu rannikolla Raahen korkeudelle ja idässä Kainuun pohjoisosiin. Maastokäynnillä ei havaittu merkkejä liito-oravan esiintymisestä selvitysalueella. Selvitysalueella ei ole myöskään lajille sopivia elinympäristöjä.

5.2 Saukko

Saukko (*Lutra lutra*) on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu eläin ja luontodirektiivin II ja IV liitteissä mainittu laji. Saukkoa esiintyy vesistöissä koko Suomen alueella. Saukko esiintyy harvakuksena, mutta varsin kattavasti koko Lapin alueen virtaavissa vesissä lukuun ottamatta puuttomia tunturialueita (Sulkava & Liukko 2007). Maastokäynnillä ei havaittu merkkejä saukon esiintymisestä selvitysalueella.

6 ARVOKKAAT LUONTOTYYPIT

Alueella ei esiinny luonnonsuojelulain 29 §:n suojeltuja luontotyyppkejä eikä vesilain 11 §:n vesiluontotyyppkejä.

Metsälain tärkeitä elinympäristöjä edustaa alueen pohjoisosan pensaikkoluhta. Se on paikallisesti arvokas luontokohde. Pensaikkoluhtat ovat

Pohjois-Suomessa yleisiä ja elinvoimaisia luontotyyppejä (LC). Pensaikkoluhta sijaitsee selvitysalueen pohjoisosassa varsinaisen Metsävainion asemakaavan laajennus- ja muutosalueen ulkopuolella.

Alueella ei esiinny uhanalaisia eikä silmälläpidettäviä luontotyyppejä (NT). Kosteiden painanteiden lehtomaiset laikut ovat tavanomaisia ja pienialaisia. Alueen länsiosan suoalue on isovarpurämettä, jotka ovat Pohjois-Suomessa yleisiä ja elinvoimaisia luontotyyppejä (LC).

7 YHTEENVETO JA SUOSITUKSET

Kokonaisuudessaan selvitysalue on tavanomaista, kuivahkon kangasmetsän männikköä, joka on pääasiassa talouskäytössä. Lisäksi selvitysalueella sijaitsee tuoretta kangasmetsää, isovarpurämettä, pensaikkuhuhtaa sekä rantaniittyä Jeesiöjoen varrella.

Paikallisesti huomionarvoisia kohteita edustaa alueen pohjoisosan pensaikkuhuhta (Kuva 14). Pensaikkoluhta sijaitsee kuitenkin varsinaisen kaava-alueen ulkopuolella.

Alueella ei esiinny lajistoa, joka tulisi huomioida kaavoituksessa.

Kuva 14. Selvitysalueen paikallisesti arvokas metsälakikohde (pensaikkoluhta).

KIRJALLISUUS

Eurola, S. 1999: Kasvipeitteemme alueellisuus. Oulanka reports 22. Oulanka biological station. University of Oulu.

Geologian tutkimuskeskus 2016. Internet-sivut osoitteessa www.gtk.fi.

Hotanen, J.-P.; Nousiainen, H.; Mäkipää, R.; Reinikainen, A.; Tonteri, T. 2013. Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus.

Kalliola, R. 1973. Suomen kasvimaantiede. WSOY.

Kalpio, S. & Bergman, T. 1999. Lapin perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 116. Lapin ympäristökeskus ja Metsähallitus. Rovaniemi.

Lappalainen, I. 1998. Taigametsiä. Teoksessa Lappalainen, I (toim). Suomen luonnon monimuotoisuus. Suomen ympäristökeskus.

Liukko, U.-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I. & Kyheröinen, E.-M. 2010: Nisäkkäät. Teoksessa: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus. – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. s.311-319.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.

Laine, J., Vasander, H., Hotanen, J.-P., Nousiainen, H., Saarinen, M. ja Penttilä T. 2012. Suotyypit ja turvekankaat- opas kasvupaikkojen tunnistamiseen. Metsäkustannus Oy. Hämeenlinna.

Valtion ympäristöhallinto 2016: Oiva-tietokanta.